

„Ši talentinga moteris su Panevėžiu susijusi viskuo – gyvenimu, kūryba, su kalėjimu susijusia patirtimi (kalėjo jos mama ir teta), netgi pirmąją meilę“, – pristatydamas dailininkę, scenografe, o dabar ir pirmosios knygos autorę Sofiją Kanaverskytę sakė filosofas dr. Arvydas Juozaitis.

Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešojoje bibliotekoje buvo pristatyta jos atsiminimų knyga „Gyvenimas gražus“.

„Ruošdamasi renginiui šią knygą gavau tik vakar, apie 19 valandą. Tačiau miegoti nuėjau gal tik pusę trijų nakties. Mat knyga yra tikras stebuklas – taip įsuka ir įtraukia. Paradoksas – pavadinimas „Gyvenimas gražus“, tačiau iš tiesų tik todėl, kad dabar, iš laiko perspektyvos, taip atrodo. Nes Sofijai teko peršokti galybę jos gyvenimo kelyje buvusių kliūčių ir šlagbaumų. Mes pažįstamos, tačiau nepakankamai. Mat net tada, kai mačiau švytinčią ir šypsančią, pasirodo, išgyveno vienus sunkiausių metų“, – teigė J. Miltonio dramos teatro aktorė Asta Preidytė, renginyje skaičiusi ištraukas iš knygos „Gyvenimas gražus“.

„Kodėl parašiau knygą? Tam, kad ją perskaitęs žmogus atrastų tikslą gyvenime, jo siektų net ir eidamas per erškėčius“, – sakė S. Kanaverskytė.

Nubaus Dievas

„Tas vaikas turi mokytis, kitaip pats Dievas jus nubaus“, – tai mokytojos žodžiai itin protingos ir talentingos mergaitės tėvams.

Tačiau kelias į mokslus nebuvo kilimais klotas. 7 klasės buvo itin sudėtingos.

„Mama, teta buvo kalėjime. Mat tėvas, kad nebūtų priverstas stoti į kolūkį, pabėgo su visais arkliais. Apklausiama mama sovietams tvirtino nežinanti, kur vyras. Užtat ir buvo 2 metams pasodinta į kalėjimą. Mes, keturios sesės, likome be nieko. Turėjome išgyventi neįsivaizduojamą badmetį. Pamenu, pavasarį išsikasu tris bulves iš laukų, kad nors ką pavalgyčiau. Malšindama alkį buvau susikūrusi metodą – prispaudi liežuviumi gomurį ir ryji orą. Taip mažiau norėdavosi valgyti. Pabandykite“, – šypsojosi S. Kanaverskytė.

Mergaitei teko ir su šunimis maistu dalytis. Tiesa, tai nuo šių keturkojų neatgrasė – Sofija juos myli visą gyvenimą. Visą laiką nors augindavo – pastaruoju metu auksaspalvį retriverį. Moteris tik apgailestauja, kad šunų gyvenimas trumpesnis nei žmonių.

O 7 klases Sofija baigė gerais ir labai gerais pažymiais. Toliau – Panevėžio 4-oji vidurinė, pedagoginė mokykla, kur tapo lengviau finansiškai – gavo stipendiją. Vėliau – studijos Vilniuje, Lietuvos valstybiniame dailės institute (dabar – Dailės akademija).

Kukū

Panevėžys, Ramygalos gatvė menininkei dovanuoja pirmąją meilę.

„Už tetos namo tvoros Ramygalos gatvėje buvo didelis senas vyšnynas. Ten sirpdavo pačios didžiausios, skaniausios, saldžiausios uogos. Kartą tupėdama medyje skinu vyšnias, spjaudau kauliukus žiūrėdama, kad nepataikyčiau į praeivius. Staiga matau labai gražų jaunuolį. Tupėdama vyšnioje šūkteliu: „Kukū!“. Tas sustojo, peršoko tvorą, įlipo vyšnion ir taip pradėjome kalbėtis... Jis man nuraškė aukščiausiai buvusias uogas, o vėliau padėjo krapštyti kauliukus. Pasirodė, esame iš gretimų kaimų, vieni kitus pažinojo mūsų tėvai. Pasimatymas po pasimatymo – ir pradraugavome 15 metų. Likimo ironija – vienoje gryčioje tepragyvenome 15 mėnesių“, – pasakojo S. Kanaverskytė.

Vaikinas buvo neįtikėtinai pavydus. Vis grasino: „Jeigu prie tavęs pamatysiu kitą vyrą, bus trys lavonai“. Moteris nebeištvėrė – pasiėmė dukrytę ir mylimąjį paliko. Meilės istorija baigėsi tragiškai. Vyras nusižudė, tačiau pirmiausia pabandęs nušauti Sofiją ir abiejų dukterį.

Miltinis

S.Kanaverskytė pasakojo, kad santykiams su „Kukū“ trukdęs ir pirmosios darbovietės – Panevėžio dramos teatro – vadovas, režisierius Juozas Miltinis: „Neleisdavo atsivesti į vakarėlius – esą ten vieta tik inteligentams. Naktimis net miliciją siųsdavo į jo butą patikrinti, ar ten nemiega Kanaverskytė. Milicininkai tik rankomis skėsčiodavo patvirtindami: „Teatro užsakymas“.

Baigusi institutą Panevėžio teatre moteris pradirbo 2 metus. Šį teatrą jai pasiūlęs tuometis kultūros ministras. Esą jei patiksianti Miltiniui, galėsianti po studijų likti.

„Vėliau sužinojau, kad pirmame susitikime Miltiniui ir Blėdžiui labiausiai patiko mano „protingos akys“. Tiesa, buvau ir pati stipriai pasiruošusi. Iš jaudulio tratėjau nesustodama. Būsimam spektakliui pateikiau ne vieną scenografijos idėją. Miltinis nustebo: „Tokio žmogaus dar neturėjome. Tiek pasiūlymų, ir visi verti dėmesio. Matosi, kad supranta esmę“. Taip ir likau. Ko Miltinis dar linkėjo? „Pasidaryk pasiutus. Kad visi, net ir aš tavęs bijočiau. Tik nesitąsyk su bernais. Būk teatro šeiminkė. Viskuo domėkis, rūpinkis, visko mokykis“, – prisiminė menininkė. Jai tuomet buvo tik 27-eri...

Panevėžio teatrą Sofija paliko su ašaromis ir nuoskaudomis, taip ir nebespėjusi sukurti ketvirto spektaklio – „Žoržo Dandeno“ – scenografijos.

Vilnius ir Klaipėda

„Vilniaus jaunimo teatre nieko ypatinga nenuveikiau“, - negailestinga sau menininkė.

BET. Į Lietuvos teatro aukso fondą įėjo pirmas šalyje poezijos spektaklis „Gintaro paukštė“ ir pirmas pantomimos spektaklis „Ecce homo“, kuriems dekoracijas kūrė būtent S. Kanaverskytė. Be to, teatras iki šiol naudoja jos sukurtą logotipą.

„Iš Jaunimo teatro išėjau, nes po širdimi jau beldėsi dukrytė“, - prisimena moteris.

Tada - 47 metai Klaipėdoje. S. Kanaverskytė didžiuojasi galėjusi dirbti su uostamiesčio dramos teatro vadovu, režisieriumi Povilu Gaidžiu: „Kiekvienas jo spektaklis - šedevras. Turėjo Dievo dovaną. Žiūrėdamas komediją iš juoko netekdavai dalies sveikatos“.

Tačiau moters laukė ir daugiau veiklų: „Tada buvau vienintelė tokia specialistė mieste, tad reikėjo daryti viską. Rūpintis sovietiniais paradais, teatro, aktorių jubiliejais, Klaipėdos universitete dėščiau režisieriams“.

Karnavalo močia

S.Kanaverskytė - ir viena Jūros šventės pradininkių.

„Iki manęs nuo pokarinių laikų gatvės karnavalas buvo sunkvežimis nuleistais bortais. „Vaidinimo“ temos - girtuoklystė, šalin rankas nuo tarybinės santvarkos ir pan. Žodžiu, neduok Dieve... Kai šį darbą pavedė man, ėmėmės su studentais. Karnavalai tapo su lietuviškomis pasakomis, legendomis, Egle, Žalčiu, slibiniais ir kt. personažais, scenarijais. Visa tai galiausiai tapo Jūros švente. O mane vadino „karnavalo močia“, - šypsosi menininkė.

Jūros šventės karnavalu ji rūpinosi 18 metų.

Tik sekretorė?

Idėjų ir darbų S. Kanaverskytei netrūksta iki šiol. Menininkė save išbando kitose srityse, viena po kitos kuriamos dekoratyvinių, batikos vėliavų serijos. Istorinės „Lietuvos valdovai“, „Lietuvos didieji“ ir „Lietuvos Respublikos Prezidentai“. „Lietuvos didieji“ - 12 iškiliausių XIX a. pab.-XX a. lietuvių tautinio sąjūdžio atstovų, valstybės, visuomenės ir kultūros veikėjų, tarp kurių - ir Gabrielė Petkevičaitė-Bitė. Tiesa, su tuo irgi susijusi įdomi istorija.

S.Kanaverskytė sako nesanti istorikė, todėl kurdama šią seriją konsultavosi su Alfredu Bumblausku ir Arvydu Juozaičiu.

Ėjusi per erškėčius: menininkė Sofija Kanaverskytė

„Bumblauskas siūlė Bitės prie didžiųjų neįtraukti – esą ką ten, sekretorė... Aš paklausiau Juozaičio“, – pasakoja.

Menininkės planuose – 12 bažnytinių vėliavų, Švč. Mergelės Marijos monstrancijos, žymiausių panevėžiečių serija.

„J. Miltinis, B. Babkauskas, D. Banionis, A. Masiulis, E. Šulgaitė, S. Petronaitis, D. Melėnaitė, V. Kosmauskas ir kiti. Tik prašau Dievo sveikatos“, – atsidūsta S. Kanaverskytė.

S.Kanaverskytės atsiminimų knygą „Gyvenimas gražus“ kviečiame užsisakyti G. Petkevičaitės-Bitės viešojoje bibliotekoje arba www.ibiblioteka.lt. Primename: knygą galime atsiųsti ir iš bet kurios Lietuvos bibliotekos.

Asta Sarapienė

Komunikacijos koordinatore

